

**A Kúria
mint felülvizsgálati bíróság**

ítélete

Az ügy száma: Pfv.III.21.192/2025/4. szám

A tanács tagjai: Salamonné dr. Piltz Judit a tanács elnöke

Dr. Zumbók Péter előadó bíró

Dr. Bajnok István bíró

Dr. Farkas Attila bíró

Dr. Gáspár Mónika bíró

A felperesek: Felperes1

(Cím1) I. rendű

Felperes2

(Cím2) II. rendű

A felperesek képviselője:

Dr. Igyártó Ügyvédi Iroda

(Cím3,

ügyintéző: dr. Igyártó Gyöngyi ügyvéd)

Az alperes: Magyar Állam

Az alperes képviselője:

Dr. Papp Sándor ügyvéd

(Cím4)

A per tárgya: kártérítés megfizetése

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél:

alperes

A másodfokú bíróság neve és a jogerős határozat száma:

Fővárosi Ítéltábla 6.Pf.20.112/2025/4.

Az elsőfokú bíróság neve és a határozat száma:

Fővárosi Törvényszék 38.P.22.495/2023/30.

Rendelkező rész

A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartja.

Kötelezi az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felpereseknek személyenként 492.125 (négy száz kilencvenkétezer-százhuszonöt) forint felülvizsgálati eljárási költséget.

Megállapítja, hogy a 3.500.000 (hárommillió-ötszáz ezer) forint meg nem fizetett felülvizsgálati eljárási illetéket az állam viseli.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

Indokolás

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

[1] 1963-ban alapították meg az É. Vállalatot, amelyhez tartozott az S.C. is mint gyáregység. A vállalat neve 1968. január 1-jétől C.-re változott. 1971-ben a cementgyár mellé azbeszt-cement nyomócső gyártó üzem épült két ingatlanon. Az ingatlanok tulajdonosa 1996. június 24-éig az alperes volt, kezelőként előbb a C.-t, majd az E. Vállalatot jegyezték be az ingatlan-nyilvántartásba.

[2] Az alperes erre feljogosított szerve 1981. január 1-jével alapította az E. Vállalatot, amelynek a tevékenységi körébe tartozott a mész- és cementipar, valamint az azbesztcementipar. 1995. december 31-től átalakulás folytán az E. Vállalat jogutódja az E. Kft. lett, amelynek a tulajdonosa az Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Rt. volt.

[3] A gyárban 1971-től fehér azbeszt felhasználásával készült különféle azbeszt cement-nyomócsöveket gyártottak, és kis mennyiségben kék azbeszt felhasználásával tűzálló cementet. A tűzálló cement gyártását 1982-ben beszüntették. A cementgyártási technológia elsősorban porterhelést jelentett a környezet számára. A portalanító rendszerek emissziója többnyire határérték feletti volt. A porterhelés 1971-től folyamatosan fennállt, a gyártási folyamatok optimalizálása révén azonban a 80-as évek végétől csökkent.

[4] A felperesek édesapja (a továbbiakban: a felperesek jogelődje) 1974. július 3-án született H.-ban. Egész életében L.-ben élt. Lakóhelyei az azbesztet felhasználó gyár épületétől számított 2,5 kilométeres sugáron belül voltak. A helyi cementgyárban nem dolgozott, de 10 éves korától 16 éves koráig futballozott a gyártelep melletti futballpályán.

[5] A felperesek jogelődjénél 2014 februárjában nehézlégzéssel, sípoló mellkassal fordult háziorvosához. 2014. július 3-án tüdőszűrés során folyadékot találtak a tüdejében, majd orvosi vizsgálatokkal mesothelioma megbetegedést diagnosztizáltak nála. Megbetegedését az azbesztgyár kiporzása okozta. Betegsége folytán elvesztette a munkaképességét. Az állapota folyamatosan és hullámzó jelleggel romlott, betegsége gyógyíthatatlan volt, a gyógykezelések csak enyhítették fájdalmát.

A felperesek jogelődje a 2015. július 23-i perindítás után, 2016. március 30-án elhunyt.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

[6] A felperesek módosított keresetükben személyenként 17.500.000 forint nem vagyoni kártérítés és annak 2015. július 23-tól számított késedelmi kamata megfizetésére kérték kötelezni az alperest. Keresetük jogalapjaként a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) 100. §-át és 339. §-át jelölték meg. Hivatkozásuk szerint az alperes megszegte a szükségtelen zavarástól való tartózkodásra irányuló kötelezettségét azzal, hogy olyan állami vállalatot alapított és működtetett a jogelődjük lakókörnyezetében lévő ingatlanjain, amely rákkeltő anyagok felhasználásával a jogelődjük megbetegedését és végül a halálát okozta.

[7] Az alperes érdemi ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte. Állította, hogy az állami vállalatokról szóló 1977. évi VI. törvény (a továbbiakban: Ávt.) 2. § (1) bekezdése és 27. § (3) bekezdése, valamint az állami tulajdonban álló ingatlanok kezeléséről szóló 9/1969. (II. 9.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) 6. §-a értelmében nem terheli felelősség az E. Vállalat tevékenységéért. Kifejtette, hogy a kezelői jog lényegében tulajdonosi jogkört biztosított a kezelő számára, ami a szomszédjogi sérelem esetén is kizárja a tulajdonos felelősségét. Érvelése szerint a károkozás időpontjában a felperesek jogelődjének súlyos, halálos végkimenetelű megbetegedését nem kellett előre látnia, és ezért a felperesek

nem bizonyították a károkozó magatartás és a kár közötti, jogi értelemben vett oksági kapcsolatot. Hivatkozott arra, hogy az érintett időszakban a jogi szabályozása megfelelt a nemzetközi előírásoknak, és a kor műszaki színvonalának megfelelő munka- és környezetvédelmi szervezetrendszer működtetésével minden tőle elvárhatót megtett az azbesztózis okozta megbetegedések kizárása érdekében, ezért a magatartása nem volt felróható.

Az első- és másodfokú ítélet

[8] Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresettel egyezően marasztalta az alperest.

[9] Mindenekelőtt utalt arra, hogy a jogviszony azonossága okán a Kúria hasonló ügyekben anyagi jogi szempontból, a károkozó magatartás, a kár bekövetkezése és a kettő közötti okozati összefüggés tekintetében állást foglalt, és a lefolytatott bizonyítás eredményeként nem merült fel olyan új, egyedi tény, amely a korábbi perben szerzett szakértői vélemények értékelését tévessé tehetné volna.

[10] Figyelemmel volt arra, hogy a Kúria rögzítette: a polgári jogi jogviszonyokban a dolog használatára jogosult más személy is lehet, de ez a körülmény önmagában nem mentesíti a tulajdonost a régi Ptk. 100. §-ában foglalt kötelezettségének teljesítése alól. Ugyancsak a Kúria által megállapított tényként értékelte, hogy az ingatlanok tulajdonosa 1996-ig az alperes volt, az ingatlan használója pedig olyan állami vállalat, amely az alperestől származtatott jogán volt az ingatlanok ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett kezelője. Utalt arra, hogy álláspontja szerint az államnak teljes tulajdonosi rendelkezési hatalma volt a kezelésbe adott ingatlanok felett, azokat bármikor visszavehette a kezelőktől, és módjában állt volna felszámolni az ott folytatott tevékenységet, ezért a mulasztása folytán a felelőssége a régi Ptk. 100. §-a alapján megállapítható, és ennek a jogszabályi rendelkezésnek az alkalmazásakor az egészséget közvetlenül veszélyeztető tevékenység minden további bizonyítás nélkül szükségtelen zavarásként értékelhető. Hivatkozott továbbá arra, hogy a perbeli ingatlanok tulajdonosaként az alperes mulasztott, amikor nem akadályozta meg, hogy az ingatlanát használó állami vállalat olyan légszennyezéssel járó üzemi tevékenységet folytasson, amely károsította a szomszédos ingatlanok használóinak egészségét, mulasztása ezért károkozónak minősült, és a régi Ptk. 339. § (1) alapján köteles volt az okozott kárért helytállni.

[11] A Kúriának a kimentés körében kifejtett jogi álláspontjaként jelölte meg: az alperesnek mint az ingatlan tulajdonosának ezekben az ügyekben azt kellett bizonyítania, hogy nem tudott vagy kellő gondosság mellett sem kellett tudnia arról, hogy a tulajdonában lévő ingatlanokon folytatott fokozott veszéllyel járó tevékenységgel összefüggésben a levegőbe kerülő és a környezetet szennyező azbeszt egészségkárosító és rákkeltő hatású. Idézte a Kúriának azt a megállapítását is, amely szerint az alperes közjogi szerepét – ide nem értve a jogalkotást – is értékelve lehet megítélni, hogy a tulajdonjogából fakadó kötelezettségeit a tulajdonostól ebben a helyzetben általában elvárható elővigyázatosság és ellenőrzés mellett teljesítette-e.

[12] A perben alkalmazott, a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: régi Pp.) 164. §-ára is utalással kifejtette, hogy a felperesek jogelődje esetében nem volt vitatható az egészség és az élet sérelme, és ez a sérelem súlyosságánál fogva,

minden további tény előadása nélkül is egyértelműen a kár bekövetkezésére mutatott. Mivel pedig az alperes egyebekben a kár bekövetkezését nem, csak annak mértékét vitatta, ezért azt a régi Pp. 163. § (2) bekezdése alapján, a felek egyező tényelőadásaira alapítva állapította meg.

[13] A műszaki szakértői vélemény és a tanúvallomások alapján egyértelműen alátámasztottnak tekintette a felpereseknek azt az előadását, hogy az érintett ingatlanokon fekvő üzemekben folyó gyártási folyamat során 1971-től 1985-ig nagyobb mértékben, majd csökkenő tendenciát mutatva, de folyamatosan azbesztpor kiporzás történt. Értékelte a szakértőnek azt a megállapítását, amely szerint egy folyamatosan javuló tendencia mutatkozott, ami azonban a fejlesztések ellenére soha nem érte el a gyártás teljes kizártságát. Annak is jelentőséget tulajdonított, hogy mivel az egészségügyi határérték nem volt meghatározható, ezért a legkisebb kiporzás is alkalmas volt arra, hogy azt károkozó magatartásként vegye figyelembe. Az esetleges határértékeknek a jogági függetlenségre tekintettel egyébként sem tulajdonított jelentőséget.

[14] Az okozati összefüggést illetően hangsúlyozta, hogy a környezetszennyező, veszélyeztető tevékenységek esetén a teljes bizonyosság elérése szinte lehetetlen, egyben olyan költséges lenne, amely a legtöbb esetben kizárná a bizonyítási lehetőségeket és azok gazdaságosságát. Egyetértett az alperessel, hogy az okozatosság megállapítása jogi értékelést igénylő kérdés, és nem pusztán természettudományos értelemben vizsgálendő. A természettudományos okság vizsgálatát szakkérdésnek minősítette, és az ezzel kapcsolatban a felperesek indítványára kirendelt szakértői intézet szakvéleményét az ítélet tényállásának alapjául maradéktalanul elfogadta. Annak alapján rögzítette, hogy a mellhártya, illetve egyéb savós hártyák rosszindulatú daganata a rákos megbetegedések egy ritka formája, és az azbesztexpozíciókkal hozhatók összefüggésbe. Tekintettel volt arra, a szakvélemény szerint a kék azbeszt jelentősebb és veszélyesebb a rákos folyamat előidőzésében, és annak felhasználhatósága 1992-től Magyarországon is tilos volt. E körben utalt a korábbi, hasonló tárgyú perekben hozott felülvizsgálati határozatokra, és arra, hogy a Kúria a jogi okozatosság kérdésében is állást foglalt. A Kúria Pfv.VII.21.068/2022/5. számú határozatának indokolásából kiemelte: az alperes azzal, hogy az ingatlan használója által az egészséget károsító légszennyező tevékenységben megnyilvánuló zavaró szomszédjogi áthatást mint az ingatlan tulajdonosa nem akadályozta meg, az ingatlanait használó gyárral szemben semmilyen módon nem lépett fel, jogellenes mulasztásával a régi Ptk. 100. §-ába ütköző módon maga is közrehatott a kár bekövetkeztében, és ezért a régi Ptk. 344. § (1) bekezdése alapján, a közös károkozás szabályai szerint egyetemleges felelősséggel tartozik. Ennek okán tényként kezelendőnek nevezte, hogy a felperesek jogelődjét ért nem vagyoni kár az ingatlantulajdonos alperes szükségtelen zavarásával mint jogellenes magatartással okozati összefüggésben keletkezett.

[15] Az alperes védekezésére figyelemmel rögzítette, hogy az okság szempontjából az előreláthatóság nem a károkozó és a magatartása közötti tudati viszony okszűrő szerepét takarja (hiszen az leginkább a kimentés körében vizsgálendő), sokkal inkább azt a jogpolitikai határvonalat, amelyen túl a felelősség elenyésztetéséhez társadalmi érdek fűződik. Ténybelileg is rögzíthetőnek tartotta, hogy az azbeszt és az annak veszélyességére vonatkozó korai, az alperes jogalkotásában is testet öltő ismeretek már mutattak arra, hogy az azbeszt egészségkárosító hatású. Hivatkozása szerint a károsító folyamat lefolyása pontos ismeretének hiánya nem teszi előreláthatatlanná a kárt. Ehhez képest megállapította: az alperes előre látta vagy módjában volt előre látni, hogy az egészségre veszélyes azbeszt

alapanyagként történő felhasználása sértheti más személyiségi jogát. Arra is rámutatott, hogy a hatókör, a pontos károsító mechanizmus és a kár lehetséges természete és mértéke ismeretének hiánya az okságot nem szakítja meg.

[16] Az okság felállítása szempontjából releváns időszakot az 1974-től 1994-ig terjedő időben fogadta el, a felperesek jogelődje ugyanis 1974-ben született. Az ezzel kapcsolatos szakértői megállapításoknak a felperesek részéről történt vitatását megalapozatlannak találta. Arra is figyelemmel volt, hogy a felperesek jogelődjének megbetegedése esetén 15-20 éves látenciával is lehet számolni (de leginkább 20-40 évvel). Arra is kitért, hogy a kiporzás helyzete mindvégig javult, és 1992 után nem volt egyértelműen bizonyítva a kék azbeszt felhasználása.

[17] A kimentés releváns időszaka tekintetében értékelte, hogy a Kúria a korábbi azonos tárgyú ügyekben rögzítette: a kártérítési felelősség szempontjából nem azt kellett eldönteni, hogy mikorra tehető az az időpont, amikor a károsultat már olyan mértékű káros behatás érte, hogy rosszindulatú megbetegedésével a bizonyosság erejével számolni lehetett, hanem azt kellett tisztázni, hogy milyen időszakban, illetve meddig érte a károsultat olyan káros behatás, amely rákkeltő hatású, és ezért mint károkozó magatartás az okozatosság körébe vonható.

[18] A kiegészített szakértői bizonyítás eredményeként arra a következtetésre jutott, hogy a felperesek jogelődje esetében a fentiekben írt, 1994 előtti időszak érintettsége kellően igazolásra került. Megítélése szerint a további rendelkezésre álló orvosi adatok, a műszaki szakértői vélemény, a felperes lakhatásának és munkavégzésének helyszíne arra mutatott, hogy az 1980-tól 1992-ig, legfeljebb 1996-ig terjedő időszaknak volt kitüntetett szerepe. Hivatkozása szerint a kimentésnek is ehhez kellett igazodnia.

[19] A Kúria korábbi határozatának ismeretében figyelemmel volt arra, hogy az emberi környezet fokozott védelme a kimentés szempontjából mindenkor megköveteli a magasabb, egyúttal szigorúbb mérce alkalmazását, amely már az emberi környezet védelméről szóló 1976. évi II. törvény (a továbbiakban: Ekv.) 38. §-ában is elvárásként fogalmazódott meg. Értékelte, hogy a társadalombiztosításról szóló 1975. évi II. törvény végrehajtásáról szóló 17/1975. (VI. 14.) MT rendelet 2. számú mellékletének 24. pontja is a foglalkozási betegségek tüntette fel az azbesztózist, és a munkahelyek levegőtisztasági követelményeiről szóló MSZ 21461/1-1988. szabvány F.3.1. pontja emberre bizonyítottan rákkeltő hatású vegyi anyagként hivatkozott az azbesztre. Mindezek tükrében értékelendő tényként rögzítette, hogy az alperes 1975-ben is tudta: az azbeszt rákkeltő hatású, az annak felhasználásával járó technológiák során a munkavállalók munkavédelmi és munkaegészségügyi szempontból fokozott veszélynek vannak kitéve.

[20] Utalt arra, hogy az alperes a kimentés körében megkísérelte ismertetni az EGK adott időszakra irányadó jogi szabályozását, és azzal párhuzamba állította a saját jogi szabályozását. Ennek alapján rögzíthetőnek tekintette, hogy a magyarországi szabályozás idomult az EGK tagállamok szabályozásához. Ennek azonban csupán annyiban tulajdonított jelentőséget, hogy ez az alperes lehetséges ismeretszintjére engedett következtetni, de önmagában nem igazolta, hogy ez az ismeretszint volt az adott időszakban elérhető. Az alperes hivatkozását azért nem tartotta alkalmasnak a kimentésre, mert az azt a nem igazolt premisszát feltételezte, hogy az adott szabályozás adekvátan követte az állam és a szervei

által elérhető ismereteket. Ezzel szemben megállapíthatónak tartotta, hogy az azbesztózis kialakulásának mechanizmusára már a szabályozást megelőzően is voltak adatok, és önmagában a jogalkotás folyamatából lehet arra következtetni, hogy az ismeret megelőzte a szabályozás időpontját.

[21] Azt az alperes részéről kétségtelenül igazoltnak nevezte, hogy a szabályozás által tanúsítottan a magyar állam 1992-ben jutott el először oda, hogy a kék azbeszt tekintetében 0 legyen a megengedett technikai határérték. Azt is kétségtelennek tartotta, hogy az azbesztózist az állam alapvetően munkavédelmi oldalról szabályozta. Ugyanakkor igazoltnak és logikailag belátható ténynek minősítette, hogy a nem munkahelyen, de ahhoz hasonlóan történt belégzés is káros az egészségre.

[22] Hivatkozása szerint a fentiek legfeljebb az alperes tudatára engedtek következtetni, de önmagában nem voltak alkalmasak a kimentésre. Az azbeszt rákkeltő hatása ismeretében felmerült kérdést abban határozta meg, hogy mit tett a magyar állam annak érdekében, hogy ez a rákkeltő hatás a munkavállalókat, illetve kiporzás folytán az állampolgárait ne veszélyeztesse. Ezzel összefüggésben értékelte, hogy az alperes a védekezésében részletes előadást tett arról, hogy milyen munkavédelmi és környezetvédelmi rendszert hozott létre és üzemeltetett a tárgyi időszakban.

[23] A hasonló tárgyú perekben beszerzett és a felek által kétségesse nem tett igazságügyi műszaki szakértői véleményt is figyelembe vette, amely az elérhető valamennyi mérési jegyzőkönyv eredményének felhasználásával készült. Abból kiemelte, hogy a gyárban soha nem volt zárt az azbesztfelhasználás, és a nyolcvanas évek közepéig jutott ki a legnagyobb mennyiségű azbeszt. Rögzíthetőnek tartotta, hogy ebben az időszakban az alperes tudott az azbeszt és az azbesztpor rákkeltő hatásáról, arról is, hogy az belégzés útján levegőszennyezéssel is terjedhet, mégsem terjesztette ki a hatósági ellenőrzést a gyár környezetére, erre legelőbb a kilencvenes években került sor igazolt módon. Megítélése szerint arra tekintettel, hogy a gyár körül nem volt védősáv, és a gyártás nem volt zárt, az alperes alappal feltételezhette, hogy az azbeszterhelés nemcsak a gyár dolgozóit érinti. Azt is értékelte, hogy még 1995-ben is mértek a technikai határértéken belüli azbeszterhelést a gyártelepen kívül, amiből egyértelműen lehet arra következtetni, hogy a korábbi években magasabb imissziós értékek lehettek. Mindezek mellett figyelembe vette a szakvéleménynek a nyolcvanas évek első felében felvett mérési jegyzőkönyvek ismeretében tett megállapításait. Azok alapján tanúsíthatónak tartotta, hogy a nem megfelelő üzemeltetésről és annak veszélyeiről az alperes tudomással rendelkezett. Értékelte továbbá az üzemeltetés szabályszerűtlenségére és a kialakított nyitott technológiára egyaránt utaló tanúvallomásokat, azt a tényt, hogy a felperesek jogelődje a gyártelephez rendkívül közel lakott, a közvetlen közelében tartózkodhatott.

[24] A nem vagyoni kártérítés mértékének meghatározásakor figyelemmel volt arra, hogy a felperesek jogelődje 40 éves korában egy gyógyíthatatlan betegséggel szembesült, és a halál biztos tudata, a lehetséges időpontjának ismerete olyan lelki, pszichikai megterhelést jelentett, amely súlyosan sértette a felperesek jogelődjének egészséghez fűződő személyiségi jogát is. Utalt arra, hogy a felperesek a jogelődjük jogán összesen 35.000.000 forint nem vagyoni kártérítést igényeltek, amely kifejezetten mértéktartó volt a korábbi hasonló ügyekben született jogerős marasztalásokhoz képest. Kifejtette, hogy a felperesek törvényes örökösként egymás között egyenlő arányban örököltek, így jogutódi minőségükre figyelemmel egyenlő

arányban váltak jogosulttá a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 7:1. §, 7:3. § és 7:55. § alapján.

[25] Az alperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

[26] Hivatkozott arra, hogy az elsőfokú bíróság a kiegészített szakvélemény alapján határozta meg a felperesek jogelődjének megbetegedése szempontjából releváns időszakot. Megítélése szerint a felperesek jogelődjének személyes körülményeire vonatkozóan felmerült adatok és az orvosszakértői bizonyítás eredményeként a betegség lappangási idejére és az expozíciós időre nézve tehető megállapítások lehetővé tették az okozati összefüggés kétségmentes megállapítását. Kiemelte, hogy a kirendelt szakértők az alperes által az előreláthatóság hiányának bizonyítása érdekében feltett kérdéseket részben már megválaszolták, részben azok megválaszolásának a felelősség szempontjából nem volt ügyszóképző jelentősége. Hangsúlyozta, hogy az okozati összefüggés fennállásához az alperesnek nem konkrétan a felperesek jogelődje halálos kimenetelű megbetegedésének lehetőségével kellett az azbesztexpozíció lehetséges időpontjában tisztában lennie, hanem azzal, hogy a cementgyár környezetébe kikerülő azbesztpor általánosságban ilyen megbetegedést okozhat. Kitért arra, hogy a bizonyítás során nem merült fel olyan adat, amely az okozati összefüggésre vonatkozó orvosszakértői megállapítások helyességét cáfolta vagy kétségessé tette volna. A további szakértői bizonyítás lefolytatását vagy ennek érdekében az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését ezért nem tartotta indokoltnak.

[27] Az elsőfokú bíróság érdemi döntésével annak indokaira kiterjedően egyetértett.

[28] A fellebbezési eljárásban a felek között már nem vitás ténynek nevezte, hogy a felperesek jogelődjének halálát azbesztszál belégzése okozta. Azzal a fellebbezési hivatkozással kapcsolatban, amely szerint az alperes kártérítési felelősségét kizárta, hogy a környezetszennyező tevékenységet a tulajdonában álló ingatlanok kezelője végezte, hivatkozott az Alkotmánybíróság 5/2022. (IV. 14.) AB határozatának indokaira. Azok közül kiemelte – többek között – azt, hogy az állammal szemben egyaránt vizsgálható és vizsgálendő, hogy mind tulajdonosként, mind pedig közjogi szereplőként az akkor hatályos környezetvédelmi törvénynek, illetőleg a Polgári Törvénykönyv szerinti felelősségi alakzatnak megfelelően járt-e el, és még kivételesen sem értékelhető a javára, hogy mint közjogi szereplő engedélyezte, illetőleg hivatalos tudomása ellenére mulasztásával eltűrte valamely állami tulajdonban álló ingatlanon a nyilvánvaló környezetszennyező tevékenységet akkor, amikor erre vonatkozóan már egyértelmű jogszabályi rendelkezések voltak hatályban. Az említett alkotmánybírósági határozat indokai közül arra is utalt, hogy ilyen, az államot mint közjogi szereplőt érintő többletkötelezettség az Ekv. 38. § (1) bekezdése, amelynek betartásának kötelezettségéből fakadóan az állam mint közjogi szereplő kötelezettsége volt fellépni a környezetszennyező tevékenységgel szemben, mely kötelezettséghez társult az állami tulajdonban álló ingatlanok esetében a tulajdonosi felelőssége is.

[29] Kifejtette, hogy a jogellenes magatartás és a kár bekövetkezése között az okozati összefüggés minden olyan esetben fennáll, amikor a kérdéses ok – az általános élettapasztalat szerint – alkalmas a károsító eredmény létrehozására, és a releváns oksági kapcsolat fennállásához a károkozónak általánosságban, bármilyen kár bekövetkezésének a lehetőségét,

és nem a bekövetkező kár konkrét jellegét vagy konkrét mértékét kell előre látnia. Ebből következően az okozati összefüggés fennállását megállapíthatónak tartotta abban az esetben, ha a tulajdonos az ingatlanán olyan tevékenység folytatását tűri el, amely egészségkárosodást okozhat a szomszédjainak vagy másoknak.

[30] Az alperes tulajdonában lévő ingatlanon azbeszt felhasználásával végzett tevékenysége és a felperesek jogelődjének halálos kimenetelű megbetegedése közötti ténybeli okozati összefüggés fennállását az orvosszakértői véleménnyel alátámasztottnak tekintette. Kifejtette: az elsőfokú bíróság a korabeli jogi szabályozás helyes értékelése alapján vonta le azt a következtetést, hogy az alperes már 1975-ben tudta, hogy az azbeszt egészségkárosító hatású, és tüdőrákot okozhat, az azbesztszál-koncentrációra vonatkozó előírásokból, határértékekből kitűnően pedig azt is tudta, hogy a levegőbe kerülő azbeszt belégzéssel daganatos megbetegedést okozhat a munkavállalóknak. Ebből következően előre láthatónak nevezte, hogy ha az azbesztet feldolgozó technológia nem kellően zárt, a levegőbe kiporzással kerülő azbesztszálak veszélyeztetik a munkavállalók egészségét. Álláspontja szerint az alperes nem feltételezhette alappal, hogy az üzemben levegőbe kerülő azbeszt az üzem területén marad, az egészségkárosodás mechanizmusa alapján pedig az egészségügyi határértékektől függetlenül számolnia kellett azzal, hogy a levegőbe kerülő azbesztpor kijuthat az üzem területén kívülre. Emiatt rögzítette: az alperesnek előre kellett látnia azt is, hogy a légkörbe került azbeszt mindaddig veszélyt jelent az üzem közelében élők egészségére, amíg meg nem teszi az emberi egészséget veszélyeztető tevékenység megszüntetéséhez szükséges azokat a tulajdonosi intézkedéseket, amelyekre a régi Ptk. 100. §-a alapján köteles. Erre figyelemmel a jogi okozatosságot is fennállónak tartotta.

[31] A műszaki szakértői vélemény alapján helyesnek találta az elsőfokú bíróságnak azt a megállapítását, hogy a releváns időszakban az alperes előtt ismertté váltak a gyár működésének hiányosságai és azok a lehetséges műszaki megoldások, amelyekkel az azbesztszálak üzemén kívül kerülése megakadályozható, vagy a kiporzás mértéke csökkenthető lett volna. Ehhez képest az alperes részéről tartotta volna szükségesnek annak bizonyítását, hogy minden, az adott helyzetben általában elvárhatót megtett annak érdekében, hogy a gyár környezetében élők egészségét megóvja. Ezzel kapcsolatban utalt arra, hogy az államnak az Ávt. alapján az alapító útján gyakorolható, tulajdonosi ellenőrzésre, illetve a vállalat megszüntetésére feljogosító tulajdonosi jogosítványai voltak, a Korm. rendelet, majd a földről szóló 1987. évi I. törvény korabeli rendelkezései alapján a kezelői jogot visszavonhatta, azaz volt cselekvési lehetősége a régi Ptk. 100. §-át sértő, az egészséget veszélyeztető, környezetszennyező tevékenység megszüntetése érdekében. Kifejtette, hogy a konkrét tulajdonosi intézkedések hiányában önmagában a megfelelő munka- és környezetvédelmi intézményrendszer működtetésére hivatkozással az alperes nem mentesülhetett a felelősség alól, és az európai szabályozástól függetlenül a kár bekövetkezésének a lehetőségét előre kellett látnia. Emiatt a felróhatóság hiányát azon az alapon sem tartotta megállapíthatónak, hogy a magyar jogszabályi környezet az EGK szabályokkal megegyezett, vagy annál szigorúbb volt. Utalt arra, hogy más, hasonló tárgyú perekben a Kúria ugyanezekben a bizonyítékokon alapuló kimentésre irányuló bizonyítást szintén eredménytelennek találta, és megállapította az alperes kártérítési felelősségét.

[32] Megítélése szerint az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy melyek voltak a felperesek jogelődje esetében bekövetkezett nem vagyoni hátrányok, és az elszenvedett sérelmek jellegéhez, súlyosságához és következményeihez képest a régi Pp. 206. § (1) és (3) bekezdésének megfelelő, okszerű mérlegelés eredményeként határozta meg a nem vagyoni

kártérítés összegét. Az elsőfokú bíróság által is értékelt körülmények közül kiemelte, hogy a felperesek jogelődjénél fiatalon, 40 éves korban jelentkeztek az azbeszt okozta megbetegedés tünetei, a betegsége testi-lelki szenvedéssel járt, az életének utolsó két évét betegsége halálos kimenetelének biztos tudatában kellett leélnie. Mivel az alperes lényegében kizárólag az ítélezési gyakorlatra figyelemmel támadta a marasztalásának összegét, ezért kiemelte, hogy az elsőfokú bíróság ítéletében megállapított nem vagyoni kártérítés összege a hasonló tárgyú perekben más azbesztkárosultak, illetve jogutódaiak javára megállapított nem vagyoni kártérítések összegéhez képest egyáltalán nem volt eltúlzott. Éppen ezért nem látott lehetőséget annak mértékének leszállítására.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

[33] A jogerős ítélet ellen az alperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, amelyben elsődlegesen annak az elsőfokú ítéletre is kiterjedő hatályon kívül helyezését és a kereset elutasítását, másodlagosan a jogerős ítéletnek – szükség esetén az elsőfokú ítéletre is kiterjedő – hatályon kívül helyezését és az első- vagy másodfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását kérte.

[34] Megsértett jogszabályhelyként a régi Pp. 3. § (3) bekezdését, 164. § (1) bekezdését, 177. § (1) bekezdését, 182. § (3) bekezdését és 206. § (1) bekezdését, a régi Ptk. 31. § (2) és (3) bekezdését, 100. §-át és 339. § (1) bekezdését, valamint az Ávt. 27. § (3) bekezdését jelölte meg. Ezen túlmenően állította, hogy a jogerős ítélet jogkérdésben eltér a Kúria Pfv.V.21.924/2018/3., Pfv.V.22.011/2018/3., Pfv.IV.20.236/2021/6., Pfv.I.20.301/2023/7. és Pfv.I.21.045/2023/8. számú határozatától.

[35] A jogerős ítéletnek a felelősség hiányával kapcsolatos fellebbezési érvelésre vonatkozó megállapítását már csak annak okán is tévesnek tartotta, hogy az Alkotmánybíróság megjelölt határozatával elbírált jogeset tényállásától eltérően a perbeli esetben nem robbanóanyag gyártásáról és az annak abbahagyását követő környezetkárosítás elhárításáról van szó. Megismételte egyúttal az előreláthatóság és a felróhatóság hiánya körében az eljárás korábbi szakaszaiban kifejtett jogi érveit. Ennek megfelelően továbbra is hangsúlyozta, hogy az állami vállalat a kötelezettségeiért a rábízott és a saját kezelésében álló vagyonával saját maga felel, és az adott esetben a kezelői jog sajátosan önálló mozgásteret engedett a kezelő számára, amely mellett tulajdonosként igencsak csekély befolyása volt. Ezzel összefüggésben hivatkozott a Fővárosi Ítéletábrla 3.Pf.20.243/2009/3. és 6.Pf.20.901/2017/4-II. számú ítéletének, valamint az Alkotmánybíróság 17/1992. (III. 30.) határozatának jogi indokaira. Azokra is tekintettel állította, hogy a felperesek jogelődje felé a vállalat nemcsak mint használó, hanem mint „tulajdonosi jogot gyakorló” is kártérítési felelősséggel tartozott, ami a kezelői jog fennállására figyelemmel kizárta a tulajdonos jogának gyakorlását és így a kártérítési felelősségét is. Ennek alátámasztásaként utalt a Kúria Pfv.I.20.474/2018/6., Pfv.I.21.179/2018/6. és Pfv.I.21.196/2018/8. számú végzésének, továbbá a Fővárosi Ítéletábrla 9.Pf.21.492/2012/5. és 5.Pf.21.032/2010/5. számú ítéletének, a Szegedi Ítéletábrlának a Pf.I.20.236/2011. és Pf.I.20.299/2011. számú ügyekben hozott ítéletének jogi indokaira. Az ugyanazon ténybeli és jogi alapból indított peres eljárások során kifejtett jogi álláspontjaként előadta, hogy miután a felperesek jogelődjének azbesztexpozíciója idején nem volt olyan jogszabály, amely az állam mögöttes felelősségét írta volna elő az állami vállalatok tevékenységéért vagy mulasztásáért, nem tartozik felelősséggel a felperesek jogelődjét ért kárért.

[36] Azt a jogi álláspontját is fenntartotta, hogy a jogi okozatosság hiányzott, és annak mint a kártérítési felelősség egyik konjunktív feltételének bizonyítatlansága a felperesek terhére esett. Érvelése szerint ezért tévedtek a perben eljáró bíróságok, amikor az okozati összefüggés bizonyítottságának hiánya ellenére kártérítés megfizetésére kötelezték. Az előreláthatóság szempontjából különösen nagy jelentőségűnek tartotta azt a kérdést, hogy mely időpillanatban kell vizsgálni a halálos megbetegedés mint lehetséges következmény (azaz a kár) bekövetkeztének lehetőségét. Előadta, hogy az elsőfokú eljárásban indítványozott és a másodfokú eljárásban is fenntartott bizonyítási indítványoknak megfelelően lefolytatott, kiegészített bizonyítás eredményeként a jelenlegieknél pontosabb adatokat és időintervallumot lehetne kapni. Megismételte ugyanakkor azt is, hogy ha ennek ellenére a megbetegedés közelebbi időpontját nem lehet meghatározni, akkor csak a számára legkedvezőbb, azaz a lehető legkorábbi időpontot lehet figyelembe venni, amely a felperesek jogelődjének születési éve. Ezzel kapcsolatban hivatkozott arra, hogy az azonos ténybeli és jogi alapból fakadó perben a Fővárosi Ítéletábrla által meghozott, 6.Pf.20.112/2025/4. számú jogerős ítélet jogi indokolása szerint a folyamatindító expozíció pontos időpontjának megállapításának lehetetlensége az alperes terhére esett; ilyen indokot viszont a felülvizsgálni kért jogerős ítélet nem tartalmazott. Éppen ezért állította, hogy a másodfokú bíróság a károkozás időpontjának kardinális jelentőségére rávilágító jogi érvelését nem vette figyelembe, illetve tévesen értelmezte. Tévesnek tartotta ugyanis azt, hogy a másodfokú bíróság a károkozó magatartás időpontja bizonyítási nehézségeit nem az okozati összefüggés, hanem a kimentés körében értékelte.

[37] Hangsúlyozta, hogy a bírói gyakorlat szerint a károkozó magatartást, a kárt és a kettő közötti okozati összefüggést a károsultnak kell bizonyítania, és a kimentés csak ezt követően jöhet szóba. Ehhez kapcsolódóan ismertette a ténybeli és jogi okozatosság elhatárolására, valamint az előreláthatóságra vonatkozó, jogirodalmi forrásokon és a bírói gyakorlaton is alapuló korábbi hivatkozásait. Azokból következőnek nevezte, hogy okozati összefüggés csak akkor áll fenn, ha a károkozó a károkozás időpontjában a kár bekövetkeztét előre láthatta. Ennek megfelelően a perben az okozati összefüggés fennállásához a felperesek részéről annak bizonyítását tartotta volna szükségesnek, hogy a károkozás időpontjában, a folyamatindító azbesztexpozíció eseménye bekövetkeztekor az azbesztet felhasználó üzembn soha nem dolgozó, attól több kilométerre lakó jogelőd súlyos megbetegedésének bekövetkeztét, annak lehetőségét előre láthatta.

[38] Ehhez képest sérelmezte, hogy az elsőfokú bíróság az általa idézett szakirodalom és bírósági döntések említése nélkül foglalt állást az okozati összefüggés fennállásának kérdésében. A másodfokú bíróságnak pedig azt a végkövetkeztetését, hogy a kár bekövetkezésének előreláthatósága miatt a jogi okozatosság fennálltát alaptalanul vitatta, tévesnek tartotta. Kifejtette, hogy az elsőfokú ítélet ezzel kapcsolatos indokai nem alkalmasak az adekvát kauzalitás tanának és az ismertetett bírósági döntésekben is megnyilvánuló jogirodalmi álláspontnak a cáfolatára. Utalt arra, hogy a német jogirodalomnak és a jogerős ítéletben nem ismertetett német anyagi jognak semmi köze a per elbírálásához. Az általa hivatkozott bírósági döntésekből és azoknak a jogmagyarázatokba történő átemeléséből következőnek nevezte, hogy a hatályos magyar bírósági joggyakorlat a kár és a károkozó magatartás közötti okozati összefüggést csak akkor tartja megállapíthatónak, ha a károkozó a bekövetkező eredményt mint kárt előre láthatta. Az elsőfokú ítélet jogi indokolásának kapcsolódó részére utalva pedig kiemelte, hogy a bekövetkező eredmény, vagyis a nem vagyoni kár a halálos megbetegedés volt, amelyet a károkozó magatartás kifejtésekor előre

kellett volna látnia ahhoz, hogy a jogi okozatosság fennálljon. Ehhez az elsőfokú ítéletben foglaltaktól eltérően nem tartotta elegendőnek annak bizonyítását, hogy az egészségre veszélyes azbeszt alapanyagként történő felhasználása sértheti más személyiségi jogát. Erre figyelemmel állította, hogy a felperesek csak a ténybeli okozatosságot bizonyították, a jogi okozatosságot nem.

[39] A felperesek jogelődjének azbesztexpozíciója időpontját illetően utalt arra, hogy az igazságügyi orvosszakértő 1994-ben jelölte meg az azbesztózis kialakulásának lehetséges végső időpontját. Ennek kapcsán részletesen ismertette a hasonló tárgyú perekben kiállított igazságügyi orvosszakértői vélemények megállapításait. Lényegesnek tartotta, hogy a perben kiállított szakvélemény szerint a diagnózis előtti 30-40 éves időszakra mindösszesen 69,7%-os valószínűséggel esik a folyamatindító azbesztexpozíció időpontja. Mindezekre tekintettel a felperesek jogelődje károsodása legvalószínűbb időpontjának az 1974 és 1984 közötti időszakot nevezte, és állította, hogy ezért legfeljebb csak az 1984-ig tanúsított magatartás tekintetében vizsgálható a megbetegedés előreláthatósága. Az azbesztózissal összefüggő kártérítési perekben beszerzett és a felülvizsgálati kérelemben ismertetett orvosszakértői vélemények alapján két lehetőséget látott az előreláthatóság megállapítására. Álláspontja szerint vagy azt lehet megállapítani, hogy a felperesek jogelődjének megbetegedését okozó folyamatindító azbesztexpozíció legvalószínűbb időpontja 1974 és 1984 közé esik, amely esetben az okozati összefüggés részét képező előreláthatóság 1984 végéig, és azon belül is leginkább az 1974. év végéig vizsgálható. A másik lehetőségnek azt tekintette, hogy az azbesztexpozíció bekövetkezését valószínűség szintjén sem lehet megállapítani, amely esetben az akár a felperesek jogelődjének 1974-ben történt születése után nyomban bekövetkezhetett, és ebben az esetben az előreláthatóság legfeljebb erre az időpontra nézve vizsgálható. A jogerős ítélet hatályon kívül helyezése esetén ugyanakkor további orvosszakértői bizonyítás elrendelését tartotta szükségesnek.

[40] Megismételte az EGK és a saját, azbeszttel kapcsolatos jogi szabályozásának részletes ismertetését és azok összevetését. Érvelése szerint annak alapján kijelenthető, hogy ugyanúgy nem láthatta előre a lakossági azbesztexpozíció lehetséges következményeit, mint ahogy a nála jóval fejlettebb EGK, illetve az Európai Unió tagállamai sem látták. Az összevetés eredményeként kifejtette, hogy a légszennyezettségi (imissziós) határértéket az EGK szabályozásához képest legalább annak tizedében, vagyis legalább tízszeresen szigorúbban határozta meg. Azt is állította, hogy a perbeli időszakban – és azóta is – Magyarországnál sokkal fejlettebb és gazdagabb nyugat-európai országoknak az azbeszt légszennyezettséggel kapcsolatos szabályozásához képest nem volt elvárható, hogy a magyar szabályozás szigorúbb legyen, mégis több vonatkozásban az volt a szigorúbb. A két szabályozás közös pontjaként jelölte meg, hogy a perbeli időszakban az EGK országaiban és Magyarországon is úgy gondolták, hogy létezik az azbesztpor-kibocsátás kapcsán olyan légszennyezettségi határérték, amelynek betartása mellett a rákbetegség kockázata nem áll fenn, továbbá az azbesztpor légszennyezettsége kapcsán csak a gyártó üzem munkavállalóit tekintették veszélyeztetettnek, a lakosságot nem. Mindezt összegezve kifejtette, hogy a perbeli időszakban a felperesek jogelődjének megbetegedését okozó azbesztexpozíciót nem láthatta előre, és ezért hiányzik a felperesek jogelődjének kára és az azbesztexpozíciója közötti okozati összefüggés részét képező előreláthatóság (jogi okozatosság), vagyis hiányzik az okozati összefüggés bizonyítottsága, ami a felperesek terhére esik.

[41] A kimentés körében utalt arra, hogy véleménye szerint a Kúria által említett „közjogi szerepét” jogalkotással valósítja meg, viszont a polgári bíróság nem állapíthatja meg azt, hogy

a jogalkotó a jogalkotás sérelmezett elmulasztásával jogellenességet követett el. Ezzel kapcsolatban újból ismertette, hogy a munkavédelem, környezetvédelem és az ellenőrzés terén milyen tevékenységet fejtett ki az azbeszt okozta károk megelőzése érdekében, és ebből következően a felperesek jogelődje megbetegedésének megelőzése érdekében úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben elvárható volt. Megismételte, hogy a perbeli időszakban a munkavédelem és a munkaegészségügy, valamint a környezetvédelem vonatkozásában olyan szervezeti rendszert alakított ki, amely az akkori műszaki fejlettségi szinten maximálisan biztosította a munkavállalóknak – köztük a perbeli üzem dolgozóinak – egészségügyi védelmét és a szabályok betartásának ellenőrzését. Változatlanul állította azt is, hogy az általa kiépített igazgatási szervein keresztül rendszeresen ellenőrizte a perbeli üzemet.

[42] Kifogásolta, hogy a másodfokú bíróság nem értékelte a bizonyításra köteles felperesek terhére a perben bizonyításra szoruló tények – így a régi Ptk. 339. § (1) bekezdésében írt feltételek közül az okozati összefüggés megléte – bizonyítatlan voltát, és az okozati összefüggés nem bizonyított volta ellenére kártérítés megfizetésére kötelezte. Azt is sérelmezte, hogy mindkét fokú bíróság tévesen értelmezte és figyelmen kívül hagyta a bizonyítási teher, az okozati összefüggés részét képező előreláthatóság és a károkozás időpontja kardinális jelentőségére rávilágító jogi érvelését.

[43] Kiemelte, hogy az orvosszakértői bizonyítások során tett, az azbesztózis kialakulásával, lappangási idejével, lefolyásával, illetve a mindezekkel kapcsolatos epidemiológiai vizsgálatokkal és megfigyelésekkel összefüggő általános alapvetések, nyilatkozatok és konklúziók kártérítési jog szempontjából releváns aspektusai nem szűkíthetők le kizárólag az adott peres eljárás tárgyára, hiszen mindezek a szóban forgó ügyekben is zsinórmértékül szolgálnak, illetve bizonyító erővel rendelkezhetnek. Utalt arra, hogy mivel a károkozó magatartás pontos időpontja, illetve annak meghatározásának egzakt módja a mai napig kérdéses, annak bizonyítása továbbra is a felpereseket terheli. Ezzel együtt hangsúlyozta, hogy a kirendelt igazságügyi orvosszakértők által kiállított szakvélemények az azbesztózissal összefüggő, kiindulási alapként szolgáló általános megállapítások tekintetében is komoly eltérést mutatnak, ezért azok kiküszöbölése a perben szükséges. Ismertette azokat a szakértői megállapításokat, amelyeket az azbesztexpozíció időpontjának, intervallumának, lappangási idejének, valamint az azbesztbelégzésnek való kitettség és a folyamatindító azbesztexpozíció, illetve a betegség lefolyásának intenzitása közötti kapcsolatnak a kérdésében ellentétes tartalmúak voltak. Azt is megismételte, hogy a szakvélemények az azbesztexpozíció legvalószínűbb időpontja tekintetében nem adtak egyértelmű választ. Ehhez képest állította, hogy a jogerős ítéletben foglalt tényállás megállapítása az egymással ellentmondásban álló szakvélemények közül az egyik kiragadásával és bizonyítékként történő felhasználásával történt, és ezért a per eldöntéséhez szükséges egyik lényeges szakkérdés megnyugtató megválaszolása elmaradt, a perben eljáró bíróságok aggályos szakvéleményre alapították a marasztaló ítéletüket.

[44] Ezen túlmenően ismertette a referenciahatározatként feltüntetett kúriai határozatoknak azokat a jogi indokait, amelyekből a jogerős ítéletet a jogi okozatosság fennállásának megállapítása tekintetében eltérőnek tartotta. Az eltérés okaként az okozati összefüggés (jogi okozatosság) részeként az előreláthatósági szempont mérlegelésének teljes figyelmen kívül hagyását, az ezirányú mérlegelés meg nem történtét, nem pedig a mérlegelés eredményét jelölte meg. Hangsúlyozta, hogy a másodfokú bíróság a megjelölt kúriai határozatokban is kifejtett előreláthatóság-mérlegelési kötelezettségének nem tett eleget, egyáltalán nem

mérlegelte az előreláthatóság mint az okozati összefüggés vizsgálata második fázisába tartozó okszerű szempont fennállását.

[45] A jogerős ítélet hatályon kívül helyezését követő megismételt eljárás lefolytatása tekintetében adandó kötelező utasítás részeként kérte az első- vagy másodfokú bíróság számára annak meghagyását, hogy rendelje el a szakértők és a szakkonzulensek együttes meghallgatását, ha pedig ez nem indokolt, akkor rendelje ki az Egészségügyi Tudományos Tanács Egészségügyi Területen Működő Igazságügyi Testületét az általa megfogalmazott kérdések megválaszolására.

[46] A felperesek felülvizsgálati ellenkérelmükben a jogerős ítélet hatályában fenntartását kérték.

[47] Előadták, hogy a felülvizsgálati kérelem az azbesztperek előzményeinek ismertetése körében nem tartalmazza azt a tényt, hogy az alperes által kifogásoltakhoz képest precedensképes ítéletek születtek.

[48] Rámutattak arra, hogy az alperes mint ingatlantulajdonos kártérítési felelősséggel tartozik a szükségtelen zavarás miatt, és a perben részt nem vevő, jogutód nélkül megszűnt állami vállalat felelőssége nem volt a per tárgya, mindazonáltal az alperes a közös károkozók felelősségére tekintettel, az egyetemlegesség szabálya szerint a teljes kárért felelősségre vonható.

[49] Továbbra is hivatkoztak a jogerős ítélet indokolásában is figyelembe vett alkotmánybírói határozat egyes jogi indokaira. Előadták, hogy az Ekv. 46. §-át nem írja felül az, hogy az alperes állami vállalaton keresztül folytatta az azbesztfeldolgozást, ugyanis ingatlantulajdonosként a régi Ptk. 100. §-a alapján, a jogelődjükkel szembeni szomszédjogi jogviszonyában fennállt a szerződésen kívüli károkozás esete. Azzal a felülvizsgálati hivatkozással kapcsolatban, hogy az alperes olyan munkavédelmi és munkaegészségügyi rendszert alakított ki, amely a kor műszaki fejlettségi szintjén maximálisan biztosította a perbeli üzem dolgozóinak egészségügyi védelmét és a szabályok betartásának ellenőrzését, kifejtették, hogy az elsőfokú eljárásban éppen ennek az ellenkezője került bizonyításra, hiszen semmiféle környezetvédelmi intézkedést nem fogantatosítottak, a gyári dolgozóknak még csak maszkot vagy munkaruhát sem biztosítottak. Álláspontjuk szerint a felróhatóságot tanúsította az is, hogy az alperes az Ekv. rendelkezéseit sem tartotta meg, nem alakított ki védőterületet, védőtávolságot, és a lakosság életfeltételeire nem volt figyelemmel.

[50] Utaltak arra, hogy a kezelői jog nem azonos megítélésű a haszonélvezeti joggal, és a károkozás időszakában a tulajdoni viszonyokban érvényesülő állami dominanciára és azbesztfeldolgozó állami monopóliumra, valamint a korabeli jogszabályi rendelkezésekre tekintettel az alperesnek volt beavatkozási lehetősége abba, hogy a kezelői jog jogosultja milyen módon használja az állami ingatlant, a kezelői jogot végső esetben az alapító útján vissza is vonhatta.

[51] Hivatkozásuk szerint az alperes továbbra is a károkozó magatartás kifejtésének időtartamát kísérli meg vitatni, ugyanakkor a beszerzett orvosszakértői vélemény szerint az

azbesztexpozíció legvalószínűbb időszaka az 1974 és 1994 közötti időtartamra esik, amit az elsőfokú bíróság is elfogadott. Előadták, hogy az alperes ezzel szemben a kérdéses időszak egyetlen időpillanatára sem tudta kimenteni magát, kimentésre alkalmas bizonyítékot nem terjesztett elő. A kimentést annak az alperes részéről történt bizonyítása esetén tartották volna alaposnak, hogy zárt rendszert üzemeltetett, és a gyárból nem kerülhetett ki azbeszt, amelyet a jogelődjük belélegezhetett. Hivatkoztak arra, hogy már az 1973. január 9-én hatályba lépett, a levegő tisztaságának védelméről szóló 1/1973. (I. 9.) MT rendelet 1. §-a tiltotta a levegő porral való szennyezését. Ehhez képest a rendelkezésre álló mérési jegyzőkönyvekkel és a műszaki szakvéleménnyel alátámasztottnak tekintették, hogy a perbeli ingatlanokról pontforrásként azbeszt távozott a levegőbe, továbbá a technológiai szennyvízzel is bocsátottak ki azbesztet az ingatlanról, és erről az alperes is tudomással rendelkezett. Kiemelték, hogy az alperes az azbeszt veszélyességével és rákkeltő jellegével is tisztában volt, az ismereteinek szintje 1975-re vezetett oda, hogy már jogszabályi úton is indokoltnak találta az azbeszt rákkeltő hatása elleni védekezést. Állították, hogy az alperes előre látta az ingatlanain feldolgozott veszélyes anyag emberre veszélyes hatásait és következményeit, így előre látta a kár típusát, fajtáját és nagyságrendjét. Ugyanebben a körben hivatkoztak a hasonló tárgyú perekben hozott jogerős és felülvizsgálati ítéleteknek az okozati összefüggés és az előreláthatóság fennállásával kapcsolatos megállapításaira.

[52] Érvelésük értelmében az alperes az adott perben sem tudta kimenteni magát. Hivatkozásuk szerint nincs annak jelentősége, hogy a határértékek miként alakultak az egyes években, mivel nem a jogszabályi tilalomtól minősül az anyag rákkeltőnek, hanem ez a minőség az anyag ebbéli tulajdonságából fakad. Utaltak arra, hogy bár az alperes megismételte az azbeszttel kapcsolatos szabályozás ismertetését, továbbra is elfelejtette megemlíteni az 1975-ben meghatározott azbeszt-tilalmat.

[53] Kiemelték, hogy az alperes a más perben kiállított igazságügyi orvosszakértői véleményeket azok kiegészítése nélkül ismertette, ezért azok nem teljes körűek, és nem vehetők figyelembe. Arra is kitértek, hogy az alperes által megjelölt adatok orvosszakmailag nem megfelelőek, és ezt a szakértők is megerősítették, a megbetegedés lehetséges időpontját ugyanis nem lehet százalékban kifejezni, valamennyi orvosi szakkönyv és szakvélemény nagy valószínűséggel írta le az azbesztkitettségi időtartamát.

[54] Az alperes által megjelölt eljárási szabálysértések megvalósulását is vitatták. Álláspontjuk szerint az alperes részéről hivatkozott félreértés a bizonyítás tekintetében nem mutatkozott, és a perben beszerzett szakértői vélemények nem voltak aggályosak.

A Kúria döntése és jogi indokai

[55] A felülvizsgálati kérelem nem megalapozott.

[56] A Kúria a régi Pp. 275. § (2) bekezdése szerint a felülvizsgálati kérelem keretei között eljárva, a felülvizsgálati eljárás eredményeként azt állapította meg, hogy a jogerős ítélet az alperes által megjelölt és érdemben vizsgálható okokból nem jogszabálysértő.

[57] Az alperes a felülvizsgálat alapjaként nem csupán jogszabálysértésre, hanem a Kúria közzétett határozatától jogkérdésben való eltérésre is hivatkozott. Ezzel kapcsolatban a következőkre kellett figyelemmel lenni. Az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról szóló 2019. évi CXXVII. törvény (a továbbiakban: Efjtv.) által bevezetett módosítás folytán a magyar tételes jogban a jogegység biztosításának eszközeként megjelent a korlátozott precedensrendszer. Az Efjtv. általános indokolása értelmében a korlátozott precedensrendszer [...] a jogegység biztosításának alkotmányos, gyors és hatékony eszköze. A bíróságok kötelesek a Kúria jogértelmezését követni, ugyanakkor lehetőség van a Kúria közzétett határozatától való eltérésre is abban az esetben, ha az az ügy körülményei vagy az Alaptörvénnyel való összhang érdekében szükséges. Az eltérést – vagy a félnek a Kúria közzétett határozatától való eltérésre vonatkozó indítványának elutasítását – az eljáró bíróság köteles külön indokolni. Az eltérés megalapozottságának vizsgálata esetén a felek számára garanciális szabály, hogy igénybe vehetik a jogorvoslati eszközöket. Ezzel összhangban a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 406. § (1) bekezdése külön felülvizsgálati okként határozza meg a Kúria közzétett határozatától jogkérdésben való eltérést (Kúria Gfv.III.30.194/2023/8.). Ehhez képest a Pp. időbeli hatályára [629. §, 630. § (1) bekezdés] tekintettel a perben még a régi Pp. rendelkezéseit kellett alkalmazni, és az eljárását ennek megfelelően mindkét fokú bíróság az utóbbi jogszabály szerint folytatta le. A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 25. §-a, 32. § (1) bekezdés b) pontja, 41/B. § (1) és (2) bekezdése, valamint 163. § (1) bekezdése alapján ugyanakkor összefoglalóan azt a megállapítást lehet tenni, hogy azok a Kúria számára kötelezővé teszik az általa korábban hozott és a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett határozatokban megnyilvánuló jogkérdés figyelembevételét (Kúria Gfv.III.30.481/2023/8.). Ennek megfelelően a régi Pp. alapján folyó felülvizsgálati eljárásokban a Kúria a fél által hivatkozott, közzétett határozataira Magyarország Alaptörvénye (a továbbiakban: Alaptörvény) 25. cikk (3) bekezdésében meghatározott feladatának (az ítélezés egységének biztosítása) teljesítése érdekében kell, hogy figyelemmel legyen. A Kúria az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdésében rögzített feladatát az ítélezése során akkor teljesíti, ha a közzétett kúriai döntésekben elfogadott jogértelmezés elvi tartalmát az azonos ügyekben követi (Kúria Pfv.V.21.325/2021/10., hatályában fenntartotta a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.II.60.054/2022/14. jogegységi hatályú határozata). Mindezek miatt az adott esetben sem volt mellőzhető a felülvizsgálati kérelemben feltüntetett, közzétett kúriai határozatokban kifejtett jogértelmezés figyelembevétele.

[58] Az alperes felülvizsgálati támadása lényegében négyirányú volt: egyrészt a régi Ptk. 31. § (2) és (3) bekezdésének, 100. §-ának és az Ávt. 27. § (3) bekezdésének sérelmére hivatkozással a passzív perbeli legitimáció hiányát, másrészt a kártérítési felelősség feltételei közül az okozati összefüggés és a felróhatóság hiányát, s ezáltal a régi Pp. 339. § (1) bekezdésének megsértését, harmadrészt az okozati összefüggés tekintetében a régi Pp. 3. § (3) bekezdésének és 164. § (1) bekezdésének nem megfelelő alkalmazását, negyedrészt a tényállás aggályos szakvélemény alapján történt, a régi Pp. 177. § (1) bekezdését, 182. § (3) bekezdését és 206. § (1) bekezdését is sértő megállapítását állította.

[59] A másodfokú bíróság – az elsőfokú bírósággal egyezően – helyesen határozta meg a felelősség alanyát. A régi Ptk. 339. § (1) bekezdése szerinti deliktális felelősség alapjául a szomszédjog régi Ptk. 100. §-ában írt általános szabályának, a szükségtelen zavarás tilalmának megsértése szolgált. A felperesek a megváltoztatott keresetük jogalapjaként ezeket a jogszabályhelyeket jelölték meg. Eppen ezért a felülvizsgálati kérelemben feltüntetett, az

állami vállalat önálló gazdálkodását és felelősségét szabályozó régi Ptk. 31. § (2) és (3) bekezdésének, valamint az Ávt. 27. § (3) bekezdésének alkalmazására a jogvita eldöntésekor nem volt szükség. Ehelyett azt a kérdést kellett megválaszolni, hogy az alperest kártérítési felelősség terheli-e a tulajdonában állt és az általa alapított állami vállalat által kezelőként használt ingatlanokon folytatott, légszennyezéssel járó üzemi tevékenységből eredő károkért. Ebben a jogkérdésben azonban a Kúria a lényeges tényállási elemek és az alkalmazott anyagi jogszabályok tekintetében azonosságot mutató ügyekben meghozott, Pfv.I.20.474/2018/6., Pfv.I.21.179/2018/6., Pfv.I.21.196/2018/8., Pfv.VII.21.068/2022/5., Pfv.III.21.140/2022/4., Pfv.III.20.105/2023/6. és Pfv.III.20.562/2023/4. számú határozatában már állást foglalt. E határozatok közül az elsőfokú bíróság a Pfv.I.21.179/2018/6. számú végzés releváns jogi indokait szem előtt tartva a kártérítési felelősség alanyának az alperest minősítette. Ezzel összefüggésben helyesen hivatkozott arra a megállapításra, amely szerint az alperes ingatlantulajdonosként a régi Ptk. 100. §-ába ütköző módon mulasztott, amikor nem akadályozta meg, hogy az ingatlanát használó állami vállalat olyan légszennyezéssel járó üzemi tevékenységet folytasson, amely a szomszédos ingatlanok használóinak az egészségét károsította, és ezért mulasztása folytán károkozónak minősül, aki a régi Ptk. 339. § (1) bekezdésében foglaltak szerint köteles az általa okozott kárért helytállni. A másodfokú bíróság ehhez kapcsolódóan, az alperesnek az utóbbiak helyességét megkérdőjelező, a keresetösségi jog hiányát változatlanul hangsúlyozó fellebbezési érvelésére tekintettel utalt az Alkotmánybíróság 5/2022. (IV. 14.) AB határozatának indokaira. Ezek, a jogerős ítéletben idézett jogi indokok az alkotmányjogi panasszal érintett és alaptörvény-ellenességük miatt megsemmisített bírósági határozatoknak a felülvizsgálati kérelemben kiemelt tényállási elemeitől függetleníthető, az államot tulajdonosként és közjogi szereplőként egyaránt terhelő, a környezetszennyező tevékenységgel szembeni fellépés kötelezettségére vonatkozó megállapításokat tartalmaztak. Ennélfogva pedig figyelembevételük a felülvizsgálati okfejtéssel ellentétben indokolt volt, azok az elsőfokú ítéletben kifejtett jogi álláspont helytállóságát támasztották alá. A jogerős ítélet ezért a felülvizsgálati kérelmében előadott okokból a régi Ptk. 31. § (2) és (3) bekezdését, 100. §-át és az Ávt. 27. § (3) bekezdését sem sértette.

[60] A kártérítési felelősség szükségképpen feltételei közül az okozati összefüggés fennállásának vizsgálatakor az elsőfokú bíróság abból, az alperes részéről sem vitatottnak tekintett tényből indult ki, hogy az üzemi kiporzás folytán a tüdőbe került azbesztszál indította el a kórfolyamatot. A természettudományos okság vizsgálatát szakkérdésnek nevezte, és a perben kirendelt szakértői intézet aggálymentesnek minősített igazságügyi orvosszakértői véleményét az ítélezése alapjául elfogadta. A másodfokú bíróság ezzel egyezően az alperes tulajdonában lévő ingatlanon azbeszt felhasználásával végzett tevékenység és a felperesek jogelődjének halálos kimenetelű megbetegedése közötti ténybeli okozati összefüggés fennállását az említett szakvéleménnyel alátámasztottnak tartotta.

[61] Mindezt az alperes a felülvizsgálati kérelmében sem vonta kétségbe. Ezzel szemben – az érdemi ellenkérelmében és a fellebbezésében foglaltakkal azonosan – a jogi okozatosság fennállását az előreláthatóság hiányára hivatkozással vitatta. E megközelítésnek a kiindulópontja annyiban helyes volt, hogy különbség van a ténybeli okozatosság és a jogi okozatosság tartalma között, és a kárt megalapozni csak jogi okozatossággal lehet (Kúria Pfv.VI.20.549/2025/11.). Ennek megfelelően az okozati összefüggés megállapítása elsődlegesen a ténybeli okozatosság, másodlagosan a jogi okozatosság fennállásának kérdésében való állásfoglalást igényel (Kúria Pfv.III.20.192/2023/6.). Ehhez képest – ahogyan azt a Kúria a felülvizsgálati kérelemben referenciahatározatként megjelölt határozatok mellett

pl. a Pfv.IV.20.503/2023/5., Pfv.I.20.807/2023/5., Gfv.III.30.281/2024/4. és Pfv.I.20.137/2025/12. számú közzétett határozatában is kifejtette – a jogi okozatosság megítélése bírói mérlegelésen alapuló, anyagi jogi jogkérdés. Mindezekre a perben eljáró bíróságok is tekintettel voltak: a ténybeli és jogi okozatosságot egymástól megkülönböztetve foglaltak állást az okozati összefüggés fennállásáról, és míg a ténybeli okozatosság vizsgálata körében annak – a fentebb írtak szerint az alperes vitatásának hiányában valószínűnek elfogadott és a szakvéleménnyel is bizonyítottan tartott – ténynek tulajdonítottak jelentőséget, hogy a kórfolyamatot az azbesztszál belégzése indította el, addig az ezt követően értékelt jogi okozatosság esetében okszerű szempontként az előreláthatóság szabályát alkalmazták.

[62] Az utóbbiakkal kapcsolatban figyelembe kellett venni azt is, hogy a felek jogvitájában még irányadó régi Ptk. a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályai között – a Ptk. 6:521. §-ától eltérően – az előreláthatóságról nem rendelkezett, és az okozati összefüggés tekintetében egyéb – kisegítő – szabályt sem tartalmazott. A bíróságok ugyanakkor az okozatosság fennállásának vizsgálatakor több esetben az előreláthatóság szabályát is érvényesítették, de azt jellemzően nem önállóan, hanem más okszerű mércével együtt alkalmazták. Ezt a jogalkalmazást jeleníti meg – egyebek mellett – a Legfelsőbb Bíróság BH 2003.498. számon is közzétett, Pfv.III.22.380/2000/5. számú ítélete, valamint a Kúria Pfv.V.21.368/2014/3. és Pfv.V.22.011/2018/3. számú ítélete (Kúria Pfv.III.20.562/2023/4). Ezekhez képest téves volt az a felülvizsgálati hivatkozás, hogy az okozati összefüggéssel kapcsolatos jogszabályi rendelkezés és a bírói gyakorlat a Ptk. hatálybalépését követően nem változott. Ezt az alperes által idézett kommentárirodalom sem támasztotta alá, kifejezetten rögzítette ugyanis azt, hogy „[a]z 1959-es Ptk. a károkozó magatartás és a kár közötti okozati összefüggésre nem tartalmazott szabályt”. A Ptk. 6:521. §-ához fűzött indokolás is tartalmazta továbbá, hogy a rendkívül távoli, a károkozó által teljes mértékben előre nem látható károk megtérítését a bíróságok „különböző megoldásokkal” próbálták elkerülni.

[63] A perben eljáró bíróságok az előreláthatóság értelmezésének kérdésében sem a régi Ptk., sem a Ptk. alkalmazásán alapuló, az előzőekben hivatkozott és a felülvizsgálati kérelemben feltüntetett kúriai határozatokban foglaltaktól nem tértek el. Az alperesnek az eljárás valamennyi szakaszában konzekvensen képviselt álláspontja alapvetően az absztrakt és a konkrét előreláthatóság elhatárolása körében, vagyis annak megítélésében különbözött a jogerős ítéletben kifejtettektől, hogy az alperes a károkozó magatartás kifejtésekor mit látott előre vagy mit kellett volna előre látnia. Ezzel összefüggésben az elsőfokú bíróság helyesen mutatott rá arra, hogy a károsító folyamat lefolyása pontos ismeretének hiánya nem teszi előreláthatatlanná a kárt. A másodfokú bíróság pedig – ugyancsak az általánosság szintjén – helytállóan utalt arra, hogy a károkozónak bármilyen kár bekövetkezésének a lehetőségét, és nem a bekövetkező kár konkrét jellegét vagy konkrét mértékét kell előre látnia. Ehhez képest a kár típusát, sőt annak nagyságrendjét is mindkét fokú bíróság előreláthatónak tartotta. Ebben a körben indokoltan tulajdonítottak kiemelt jelentőséget annak, hogy az alperesnek az azbeszt egészségkárosító hatásáról – a korabeli jogi szabályozás tartalmából következtethetően – már 1975-ben tudomása volt, és az azbesztszál koncentrációjára vonatkozó előírásokból kitűnően a levegőbe kerülő azbeszt daganatos megbetegedés okozására való alkalmasságáról is tudnia kellett. Mindezek ismeretében a másodfokú bíróság helyesen vonta le azt a következtetést, hogy az alperesnek előre kellett látnia: a légkörbe került azbesztszálakat a munkavállalókon kívül a gyár környezetében élők is belélegezhetik, ami nekik is megbetegedést okozhat. Ez egyúttal – ahogyan a jogerős ítélet indokolása tartalmazza – az alperes részéről annak előreláthatóságát is jelentette, hogy a légkörbe került

azbeszt mindaddig veszélyezteti az üzem közelében élők egészségét, amíg meg nem teszi az e tevékenység megszüntetéséhez szükséges, a régi Ptk. 100. §-a által megkövetelt tulajdonosi intézkedéseket. A jogi okozatosság erre figyelemmel történt megállapítása megfelelt annak a jogértelmezésnek is, amely szerint a testi épséghez, egészséghez való jog sérelme esetén nem elfogadható az előreláthatóság szűk értelmezése [Kúria Pfv.III.21.585/2018/14. (BH 2021.45.I.)].

[64] Az alperes a régi Ptk. 339. § (1) bekezdésének téves alkalmazását a felróhatóság hiányára, azaz a felelősség alóli mentesülésére hivatkozással is állította. Az elsőfokú bíróság a kimentés körében az alperes részéről annak bizonyítását tartotta volna szükségesnek, hogy nem tudott vagy kellő gondosság mellett sem kellett tudnia arról, hogy az ingatlanain folytatott tevékenységgel összefüggésben a levegőbe kerülő és a környezetet szennyező azbeszt egészségkárosító és rákkeltő. Az alperes bizonyítási feladatának ilyen tartalmú meghatározása megegyezett a Kúria Pfv.I.20.474/2018/6., Pfv.I.21.179/2018/6. és Pfv.I.21.196/2018/8. számú végzésében írtakkal. Az elsőfokú bíróság a korábbiakban már bemutatott mulasztással tanúsított károkozó magatartás kifejtésének idejeként az 1974-től 1994-ig terjedő időszakot határozta meg. (Ez, a felülvizsgálati kérelemben szintén vitássá tett ténymegállapítás a szakértői bizonyítás és a bizonyítékmérlegelés alperes által megjelölt szabályainak megsértése hiányában, a későbbiekben részletezettek miatt a felülvizsgálati eljárásban is irányadó volt.) A bíróságok a kimentés sikerességének értékelése során helyesen indultak ki abból, hogy az említett időszakban az alperes számára nem csak a gyár működésének hiányosságai, de azok a lehetséges műszaki megoldások is ismertek voltak, amelyekkel az azbesztszálaknak az üzemen kívül kerülése megakadályozható, vagy a kiporzás mértéke csökkenthető lett volna. Ennek figyelembevételével kellett azt megítélni, hogy az alperesnek tulajdonosként milyen, a jogszabályok által biztosított, a környezetszennyező és egyben az egészséget veszélyeztető tevékenység megszüntetésére alkalmas cselekvési lehetőségei voltak. Ez a vizsgálat nem a jogalkotói feladatok teljesítésének értékelését követelte meg, mert a felperesek nem jogalkotással vagy annak elmulasztásával okozott kár megtérítését kérték. Ennélfogva a felülvizsgálati kérelemben foglaltakkal szemben az immunitás kérdése sem merülhetett fel. Ehelyett a másodfokú bíróság helyesen vette számba azokat, a jogszabályok által lehetővé tett tulajdonosi eszközöket, amelyek alkalmazása az alperes részéről a fentiekben bemutatott ismeretek birtokában, az elvárható magatartás elvére tekintettel indokolt lett volna. Ennek megfelelően az alperes a tulajdonosi ellenőrzés körében figyelemmel kísérhette volna a veszélyes anyagot feldolgozó kezelő által folytatott ipari tevékenységet, felhívhatta volna a kezelőt a tevékenysége környezetszennyező jellegének megszüntetésére, végső soron pedig visszavonhatta volna a kezelői jogot. Ezek az eszközök széles körű beavatkozást engedtek az alperes számára, azokat mégsem gyakorolta. A másodfokú bíróság helyesen mutatott rá arra is, hogy az alperes a gyár környezetében élők egészségének megóvása érdekében tett konkrét tulajdonosi intézkedések hiányában önmagában – a felülvizsgálati kérelemben is részletesen ismertetett – munkavédelmi, munkaegészségügyi és környezetvédelmi intézményrendszer működtetésére hivatkozással a felelősség alól nem mentesülhetett. Emellett a kimentés eredményességét – a fentiek figyelembevételével – a megfelelő, esetenként az EGK szabályozásánál is szigorúbb jogszabályi környezet megteremtése sem eredményezhette. Mindez megfelelt annak, a fentiekben feltüntetett kúriai végzésekben is megfogalmazott kíváncsolomnak, hogy az emberi környezet fokozott védelme a kimentés szempontjából mindenkor megköveteli a magasabb, egyúttal szigorúbb mérce alkalmazását.

[65] Következésképpen a jogerős ítélet az alperes által megjelölt egyik okból sem sértette a régi Ptk. 339. § (1) bekezdését.

[66] Az alperes eljárási szabálysértésként a régi Pp. 3. § (3) bekezdésének és 164. § (1) bekezdésének sérelmére is tévesen hivatkozott. A bizonyítási feladatok megosztása ugyanis – a régi Ptk. 100. §-án keresztül alkalmazott – régi Pp. 339. § (1) bekezdésének figyelembevételével, a bizonyítási érdek alapján történt. A perben eljáró bíróságok azt, hogy a kártérítési felelősségnek az utóbbi jogszabályhely által megkövetelt feltételei fennállásának megállapításához szükséges tényeket melyik félnek kell bizonyítania, helyesen határozták meg. Az alperes a szóban forgó feltételek közül a felülvizsgálati kérelmében kifejezetten az okozati összefüggés bizonyítatlansága ellenére történt marasztalását sérelmezte. Ezzel kapcsolatban ugyanakkor figyelmen kívül hagyta azt, hogy a ténybeli (természettudományos) okozatosság fennállását az elsőfokú bíróság az alperes részéről nem vitatottnak tekintette, és azt a másodfokú bírósággal egyezően a felperesek által indítványozott szakértői bizonyítás eredményének ismeretében is bizonyítottnak találta. Ezt meghaladóan viszont a jogi okozatosság kérdésében való állásfoglalást mindkét fokú bíróság anyagi jogi kérdésnek minősítette. A bizonyításra szoruló tények tekintetében tehát a bizonyítási érdek meghatározása és a bizonyítási teher szabályának alkalmazása helyesen, a fentebb megjelölt eljárásjogi jogszabályhelyek sérelme nélkül valósult meg. Az ugyanebben a körben előadott, az ítéletek indokolásának hiányosságával kapcsolatos felülvizsgálati érvelés érdemi vizsgálhatóságát pedig az adekvát jogszabályhely [rég. Pp. 221. § (1) bekezdés] feltüntetésének elmaradása a régi Pp. 272. § (2) bekezdésére tekintettel kizárta.

[67] Az alperes további eljárási szabálysértésként a régi Pp. 177. § (1) bekezdésének, 182. § (3) bekezdésének és 206. § (1) bekezdésének megsértését azzal az indokolással állította, hogy a bíróságok a folyamatindító azbesztexpoziáció és így a károkozó magatartás időpontját, valamint a lappangás idejét is aggályos szakvélemény alapján állapították meg. Ennek – a fellebbezésben foglaltakkal lényegében egyező tartalmú – hivatkozásnak a megalapozottságának értékelésekor a következőkre kellett tekintettel lenni. A bíróságnak a bizonyítékok között a szakvéleményt is értékelnie kell, ami – a szakértő alkalmazásának egyik feltételeként megállapított különleges szakértelem hiányára tekintettel – alapvetően a logika szabályainak való megfelelés, a belső koherencia és a per adataival való összhang vizsgálatára terjed ki. A szakvélemény aggályossága annak bizonyításra való alkalmatlanságát jelenti. Az aggályossági okokat és a kiküszöbölésük érdekében szükséges bírói intézkedéseket a régi Pp. 182. § (3) határozza meg. A bíróság az érdemi döntését csak az aggálymentesnek tekinthető szakvéleményre alapíthatja (Kúria Pfv.III.21.447/2019/6.). Ugyanakkor önmagában a fél eltérő szakmai álláspontja a szakvéleményt nem teszi aggályossá (Kúria Pfv.IV.20.341/2025/7.). Az a körülmény, hogy a fél a szakértő következtetéseivel nem ért egyet, nem alapozza meg a szakértői vélemény megalapozottságának bírói kétségbe vonhatóságát (Kúria Pfv.VIII.20.353/2019/5.). Pusztán arra tekintettel, hogy a fél perben kifejtett álláspontjával a szakértői vélemény nem egyezik, a szakvélemény aggályossága nem állapítható meg (Kúria Pfv.V.21.776/2012/11.).

[68] Az alperes a perben kirendelt szakértői intézet igazságügyi orvosszakértői véleménye aggályosságának okát a hiányosságában és ellentmondásosságában jelölte meg. Ezzel szemben a szakvéleménynek az elsőfokú bíróság által a más, hasonló tárgyú perekben kiállított szakvéleményekre figyelemmel elrendelt kiegészítése után megválaszolatlanul hagyott, a per eldöntése szempontjából jelentős szakkérdés nem maradt. Az alperes által feltenni indítványozott további szakkérdéseket a másodfokú bíróság helyesen minősítette a

kártérítési felelősséget, azon belül a jogi okozatosságot illetően jelentőséggel nem bírónak. Az elsőfokú bíróság a kiegészített szakvélemény ismeretében, az e tekintetben koherensnek tartott megállapítások alapján helytállóan határozta meg a felperesek jogelődjének megbetegedése vonatkozásában releváns időszakot, és ennek során a szakértők által is megfelelően értékelt tényként indokoltan vette figyelembe a látencia időtartamát, a kiporzás helyzetének javulását és a kék azbeszt felhasználásának megszűnését. Mindezek miatt a perben eljáró bíróságok indokoltan mellőzték az alperes által felajánlott további szakértői bizonyítást. A jogerős ítélet ezért a szakértői bizonyítás régi Pp. 177. § (1) bekezdésében és 182. § (3) bekezdésében írt szabályát sem sértette, és a felperesek jogelődjét ért azbesztexpozíció időszakára vonatkozó ténymegállapításnak a régi Pp. 206. § (1) bekezdés sérelmének a felülvizsgálati eljárásban történő megállapítására okot adó hibája nem volt.

[69] A Kúria a kifejtettekre figyelemmel, a régi Pp. 275. § (3) bekezdése alapján a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta.

Záró rész

[70] A Kúria a régi Pp. 270. § (1) bekezdése folytán alkalmazott régi Pp. 78. § (1) bekezdése szerint, a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi és kamarai jogtanácsosi költségről szóló 17/2024. (XII. 9.) IM rendelet 3. § (1) bekezdés b) pontjára és (4) bekezdésére, valamint 5. § (1) bekezdésére tekintettel kötelezte a felülvizsgálati eljárásban pervesztes alperest a felperesek által megtéríteni kért – általános forgalmi adóval növelt összegű ügyvédi munkadíjból álló – felülvizsgálati eljárási költség megfizetésére.

[71] Az alperes teljes személyes illetékmentessége [az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Itv.) 5. § (1) bekezdés a) pontja] miatt meg nem fizetett, az Itv. 39. § (1) bekezdése és 50. § (1) bekezdése alapján meghatározott mértékű felülvizsgálati eljárási illetéket a perben még irányadó, a költségmentesség bírósági eljárásban való alkalmazásáról szóló 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 14. §-a értelmében az állam viseli.

[72] A Kúria a felülvizsgálati kérelmet a régi Pp. 274. § (1) bekezdése alapján – az alperes kérelmére tárgyaláson – bírálta el.

[73] Az ítélet elleni felülvizsgálatot a régi Pp. 271. § (1) bekezdésének e) pontja zárja ki.

A döntés elvi tartalma

[74] I. Az emberi környezet fokozott védelme a kimentés szempontjából mindenkor megköveteli a magasabb, egyúttal szigorúbb mérce alkalmazását.

[75] II. Az okozati összefüggés megállapítása elsődlegesen a ténybeli okozatosság, másodlagosan a jogi okozatosság fennállásának kérdésében való állásfoglalást igényel. A jogi okozatosság megítélése bírói mérlegelésen alapuló, anyagi jogi jogkérdés.

[76] III. A testi épséghez, egészséghez való jog sérelme esetén nem elfogadható az előreláthatóság szűk értelmezése.

Budapest, 2026. március 17.

Salamonné dr. Piltz Judit s.k. a tanács elnöke, Dr. Zumbók Péter s.k. előadó bíró, Dr. Bajnok István s.k. bíró, Dr. Farkas Attila s.k. bíró, Dr. Gáspár Mónika s.k. bíró

A kiadmány hiteléül:

bíróági ügyintéző